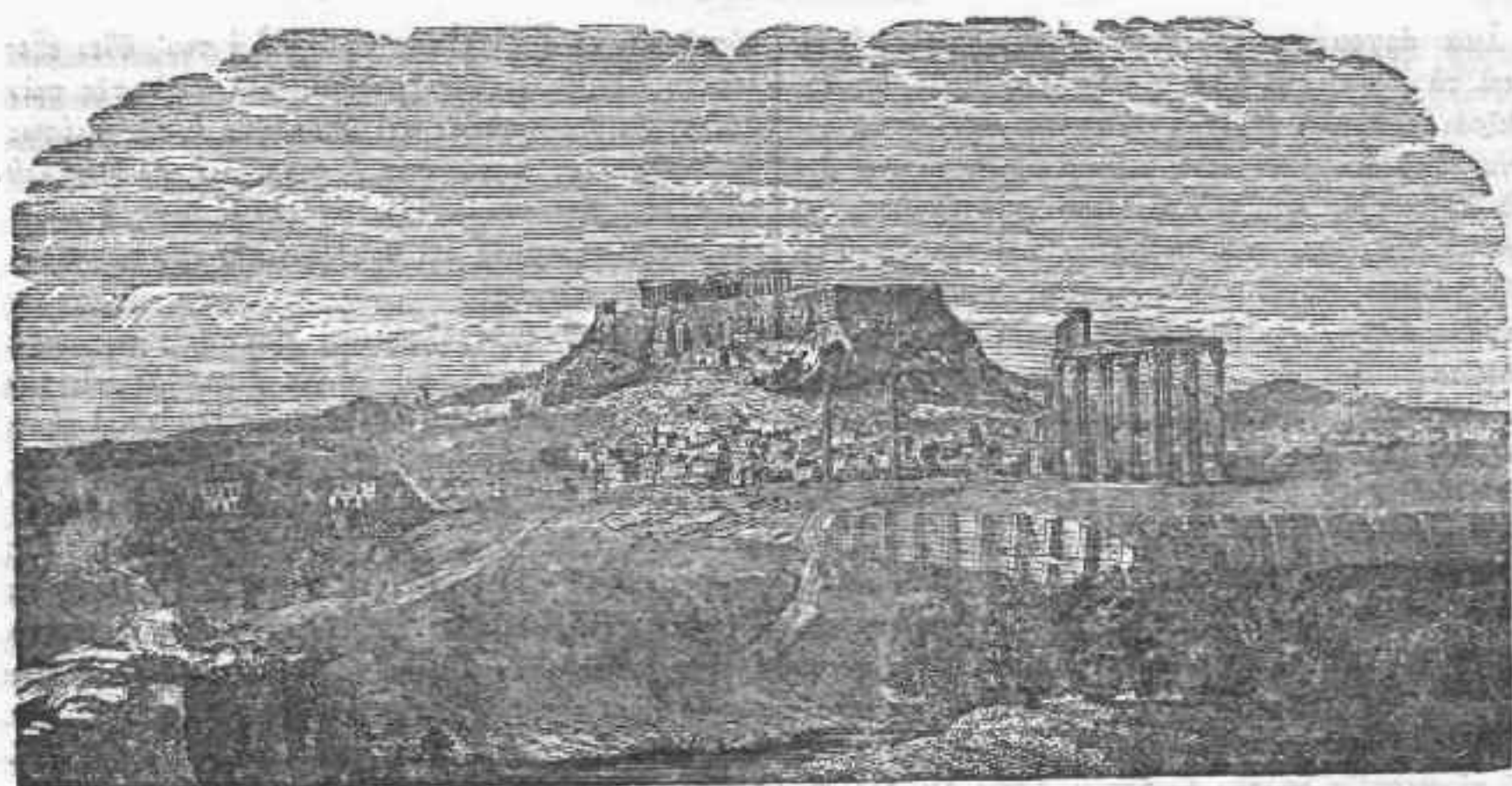

ΠΑΝΔΩΡΑ

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1861.

ΤΟΜΟΣ ΙΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 261.

ΜΩΣΕΙΔΑΜΑ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΘ

ἤτοι

ἡ τελευταία τοῦ Μωάμεθ ἐπιστολή.

—οοο—

Κατὰ τὸ ἑνάτον τῆς Ἑγίρας ἔτος (630 μ. Χρ.) συνεπληρώθη ἡ τελικὴ κατάκτησις ἀπάσης τῆς ἀρχαίας χερσονήσου καὶ ἡ ὑποταγὴ αὐτῆς εἰς τοῦ Μωάμεθ τὰ ὄπλα· οἱ διάφοροι ἡγεμόνες τῶν διασκορπισμένων φυλῶν προσέρχοντο τότε εἰς τὴν πόλιν τοῦ προφήτου Μεδίναν, ἵνα καταθέσωσι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦ Ἰσλάμ, καὶ νὰ ὀρκισθῶσιν αὐτῷ ὑπακοὴν αἰώνιαν. Ἔως τότε αἱ μακρὰν τῆς παραλίας καὶ πέραν τῆς ἐρήμου, ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Παλαιστίνης καὶ Περσίας διατρίβουσαι φυλαὶ, καθὼς καὶ οἱ τὴν λοιπὴν ἅπασαν εὐδαίμονα Ἀραβίαν νεμόμενοι λαοὶ περιέμενον ἀνυπομόνως τὴν ἐκθασιν τοῦ μεταξὺ Μέκκας καὶ Μεδίνας ἐμφυλίου πολέμου, ἵνα κηρυχθῶσιν ὑπὲρ τοῦ νέου προφήτου ἢ τοῦ παλαιοῦ θεοσκεύματος τῶν Κορείσιων· ἀλλ' ἅμα ἐναγκαλισθέντων τούτων τὸ νέον δόγμα, πάντες οἱ ἀρχηγαὶ τῶν πατριῶν αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀπεσταλμένων ἐπρόσφεραν τὴν ὑποταγὴν των καὶ ἐκηρύχθησαν Μουσουλμάνοι. Οὕτως ἐπληρώθη τὸ βῆθὲν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ· αὐτὸς ὁ θεὸς καταπέμψῃ ἡμῖν τὴν βοήθειάν του ἀνωθεν καὶ τὴν νίκην, τότε

ὄψεσθε τοὺς ἀνθρώπους προσέρχεσθαι μετὰ σπουδῆς τῇ πίστει τοῦ Ἰσλάμ. »

Εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων ἡγεμόνων ἦτο Μωσεΐδαμα ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἰνσούριων, ὁ δυνάστης τῆς πόλεως Ἰεμάμης καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἐκτεταμένης ἡμινομῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τῆς χώρας Νεγίδ'· οὗτος περὶ τὸ τέλος τοῦ ἑνάτου τῆς Ἑγίρας ἔτους (ἀρχὰς τοῦ 631 μ. Χρ.), ἐλθὼν ἐπὶ κεφαλῇ μεγάλης ἐκ μέρους τῆς φυλῆς του πρεσβείας εἰς Μεδίναν, ὅπου διέτριβεν ὁ Μωάμεθ διατάσσων τὰ περὶ τὴν συνοδίαν τῶν διὰ τὴν ἱερὰν πόλιν Μέκκαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀβου - Βέκερ ἀποδριμούντων προσκυνητῶν, κατεθέσας τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως τοῦ Ἰσλάμ εἰς τοῦ προφήτου τὰς χεῖρας, ἐν ὀνόματι ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν τελουσῶν πατριῶν. Ἡ συνοδία τῶν ἐκ διαφόρων τῆς Ἀραβίας χωρῶν πολυπληθέστερον ἢ ἄλλοτε συναθροισθέντων προσκυνητῶν εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει ἐκ Μεδίνας καὶ ἦτο καθ' ὁδὸν διὰ τὴν πόλιν τοῦ προσκυνητηρίου Μέκκαν, ὅτε ὁ Μωάμεθ ἀπαφάσισε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῆς εὐκαιρίας τούτου πολυπληθοῦς πανηγύρεως ἵνα δημοσιεύσῃ νέας τινας τοῦ Κορανίου περικοπὰς, περὶ τῶν μεταξὺ Μουσουλμάνων καὶ ἀπίστων σχέσεων· ὅθεν κατ' ἐπιταγὴν του ἀνεχώρησεν ὁ ἄλλος ἐκ τῆς Μεδίνας, καὶ ἐλθὼν εἰς Μέκκαν ἀνέγνω εἰς ἐπήκουσιν τοῦ λαοῦ τῶν πιστῶν τὸ κεφάλαιον τοῦ Κορανίου τὸ ἐπιγραφόμενον « ἡ Μετάνοια ἢ περὶ Ἀτελειῶν (El Berat), » τὸ τελευταῖον κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν, ἃν καὶ τὸ ἑνάτον κατὰ τὴν νῦν ἐν τῷ Κορανίῳ ἐπικρατοῦσαν τάξιν.

Ἄμα ἀρχομένου τοῦ δεκάτου τῆς Ἑγίρας ἔτους (περὶ τὰ μέσα τοῦ 631 μ. Χρ.) αἱ μάλις ὑποταχθεῖσαι ἐπαρχίαι ἤρχισαν νὰ στασιάζωσιν ὑποκινούμεναι ὑπὸ διαφόρων κενοδόξων ἀνδρῶν, οἵτινες διὰ τοῦ σχίσματος καὶ τῶν αἱρέσεων προσεπάθουν νὰ γίνωσιν ἐφάμιλλοι τοῦ προφήτου καὶ συμμερισθῶσι τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ καὶ τὸ κράτος. Τοιοῦτοι τρεῖς ἀνεράνησαν σχεδὸν συγχρόνως, καλοῦντες ἐκυτοὺς προφήτας, ὑπὸ δὲ τῶν ὀρθοδόξων Μουσουλμάνων ἀποστάται νομιζόμενοι καὶ αἰρεσιάρχαι· εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο Τολεΐχας τις εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Νεγίδ, καὶ ἕτερος ὁ Ἀσουαδ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἀνασιῶν, ὅστις ἐπέτυχεν νὰ ἐλκήσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὰς πόλεις Νεγρὰν καὶ Σανά· τὸ μεγαλειότερον μέρος τῆς χώρας Ἰεμέν ὑπετάγη εἰς τὸν νόμον τοῦ δευτέρου τούτου ψευδοπροφήτου, καὶ οὕτω πάντες οἱ ὁμηρεῖται ἐγκατέλειπον τὸν μόλις ἀσπασθέντα τὴν πίστιν τοῦ Ἰσλάμ καὶ ἠκολούθησαν τὸ νέον δόγμα· ἀλλ' ἡ σκληρότης τοῦ αἰμοχαροῦς τούτου δυνάστου, ὅστις δὲν ἐφείσθη οὔτε αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ πενθεροῦ του, ἔφερε τὴν καταστροφὴν του, καὶ ἠλευθέρωσε τὸν Μωάμεθ ἐνὸς τῶν κραταιοτέρων του ἀντιπάλων· διάφοροι πιστοὶ Μουσουλμάνοι, τὴν ἰδίαν ζωὴν θέσαντες ὑπὲρ τοῦ προφήτου, εἰσῆλθον νύκτωρ εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ αἰρεσιάρχου, καὶ βοηθεῖα τῆς ἰδίας συζύγου του τὸν ἐφόβησαν περὶ τὸν τρίτον μῆνα τοῦ ἐνδεκάτου τῆς Ἑγίρας ἔτους ἔτους (ἀρχὰς Ἰουνίου τοῦ 632 μ. Χρ.) τὴν ἐπαύριον οἱ Μουέζιν ἐψάλλον ἐκ τῶν ὑψικρυφῶν πύργων τῶν ναῶν, ὅτι « οὐκ ἔστι θεὸς εἰ μὴ ὁ θεός, καὶ Μωάμεθ ἐστὶν ὁ ἀπόστολος τοῦ θεοῦ, » καὶ πᾶσα ἡ χώρα Ἰεμέν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ ἀληθοῦς Ἰσλάμ. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ψευδοπροφήτου ἐστάλη πρὸς τὸν Μωάμεθ, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπρόφθασε, διότι δὲν ἦτο πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων.

Ἄλλος ψευδοπροφήτης ἀνίστη κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὁ ἴδιος ἄνω ῥηθεὶς Μωσεΐλαμα, ὅστις πρὸ ἐνὸς μάλις ἔτους εἶχεν ὁμολογήσει πίστιν εἰς τὸν Μωάμεθ. Οὗτος, ἀνὴρ εὐχλωττος καὶ ἀνδρείος πολεμιστής, ἅμα ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἐπαρχίαν του Ἰεμάμαν, ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ βελτιώσεις εἰς τὸ κεῖμενον τοῦ Κορανίου, καὶ νὰ προσθίῃ κερφαλαῖά τινα, ἐπιβεβαιῶντα μὲν τὴν θεῖαν τοῦ Μωάμεθ ἀποστολὴν, ἀποδίδοντα δὲ καὶ εἰς τὸν Μωσεΐλαμα τὰ ἴδια προσόντα, καὶ τὸν τίτλον « τοῦ ἐκλεκτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ συναποστόλου τοῦ Μωάμεθ εἰς ἀποκάλυψιν καὶ φωτισμὸν τῶν ἐθνῶν. » Ἀρχηγὸς ὢν μεγάλης φυλῆς, τῶν Ἰνευφίων, ἔξοχος καὶ ἐπιφανής διὰ τὸ γένος καὶ τὴν προσωπικὴν του ἀνδρίαν, μεγάλης ἀπολαύων ἐπιρροῆς μεταξὺ τῶν ἰδίων ὑπηκόων καὶ τῶν περιγεμμένων φυλῶν ἀπάσης τῆς χώρας Νεγίδ, ἤρχισεν νὰ κηρύττῃ τοῦ νόμου τὴν ἀνασκέυασιν καὶ τὴν θεῖαν ἑαυτοῦ ἀποστολὴν. Μόνοι αἱ περὶ αὐτὸν φυλαὶ ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμα αὐτοῦ καὶ προσῆλθον εἰς τὴν νέαν πίστιν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐζήκει εἰς τὴν δοξομανίαν αὐτοῦ, ἐν ᾧ μάλιστα ἐβόλεπε τὸν Μωάμεθ κύριον πάσης τῆς λοιπῆς ἀραβικῆς χειρσονήσου καὶ ἀρχηγὸν πολυαριθμοῦ στρατοῦ, ἐτοίμου εἰς τοῦ προφήτου τὸ νεῦμα νὰ ἐπιπέσῃ κατ'

αὐτοῦ καὶ νὰ διασκεδάσῃ τὰ σχέδιά του· ὅθεν ἐξελέξατο τὴν καλλιτέραν μερίδα, καὶ ἀντὶ τῆς πρὶν ὁμολογηθείσης πίστεως καὶ ὑποταγῆς ἡ τῆς ἀμέσως ἀκολουθησάσης ἀποστασίας, προσέφερε τῷ Μωάμεθ σύμπραξιν καὶ συμμαχίαν, μὲ τὴν ἐξ ἑαυτοῦ διαμοίρασιν τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐπὶ τῶν Μουσουλμάνων ἐξουσίας.

Ὁ Μωάμεθ ἐνασχολούμενος εἰσέτι εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀσουαδ ἐκστρατεῖαν, ἔδωκε διαταγὰς εἰς τὸν Ἀλὴν ἵνα πορευθῇ μετὰ στρατοῦ εἰς Ἰεμέν καὶ εἰρηνοποιήσῃ τὴν ἐπαρχίαν, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ἦλθεν εἰς Μέκκαν ἵνα προσκυνήσῃ ἐκεῖ τὸ τελευταῖον κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν θυσιῶν· ἤρχιζεν ἤδη ὁ τελευταῖος μῆν τοῦ δεκάτου τῆς Ἑγίρας ἔτους, καὶ αὕτη ἡ εἰς Μέκκαν ἀποδημία τοῦ Μωάμεθ ὀνομάσθη παρὰ τῶν Μουσουλμάνων ἀποδημία τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ, διότι κατ' αὐτὴν προεῖπεν ὁ προφήτης τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἤγγικεν τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Ἐπιστρέψας ὁ Μωάμεθ εἰς Μεδίναν δὲν ἐξῆλθε πλέον τῆς οἰκίας του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἀκολουθῶν δύο μηνῶν, οἵτινες ἦσαν οἱ πρῶτοι τοῦ ἐνδεκάτου τῆς Ἑγίρας ἔτους καὶ οἱ τελευταῖοι τοῦ βίου του. Ἀπέθανε δὲ μετὰ δεκαπενθήμερον ἀσθενείαν τὴν 12 τοῦ τρίτου μηνὸς Ῥάβι ἐλ-ἄουελ, τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους τῆς Ἑγίρας (8 Ἰουνίου 632 μ. Χρ.) χωρὶς νὰ προσδιορίσῃ διάδοχον εἰς τὴν ἀρτισύστατον θεοκρατικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, ἀν καὶ δι' ὁμοθυμου προσφωνήσεως τῶν πιστῶν ἀνηγорεύθη διάδοχος ὁ πενθερός του, πατὴρ τῆς Αἴσσας, Ἀβου-Βέκερ, ὅστις διαρκούσης τῆς ἀσθενείας τοῦ Μωάμεθ, εἶχεν ἐπιτραπῇ παρὰ τοῦ τελευταίου νὰ ἀπαγγέλλῃ τὰς προσευχὰς ἀντ' αὐτοῦ εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ. Ὁ προφήτης ἦτο κλινήρης ἔτι, καὶ ἐπερίμενε τὴν ἐκβασιν τῆς κατὰ τῆς χώρας Ἰεμέν ἐκστρατείας, ὅτε ὁ Μωσεΐλαμα ἔγραψεν αὐτῷ σύντομον μὲν, ἀλλὰ φιλικωτάτην ἐπιστολὴν μὲ τοιάδε περίπου λέξεις· « Μωσεΐλαμα ἀπόστολος τοῦ θεοῦ, τῷ ἀποστόλῳ τοῦ θεοῦ Μωάμεθ. Εἰρήνη σοι· ἔστω σοι τὸ ἥμισυ τῆς γῆς, ἐμοὶ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ. » Ἀλλ' ὁ Μωάμεθ ἀνάγκην συνεταίρου μὴ ἔχων εἰς τὸ θεοκρατικὸν του αξίωμα ἀλλ' ἀμέσους καὶ ἀπολύτους ὑποταγῆς, ἀπήντησεν· « Ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεοῦντος Μωσεΐλαμα τῷ ψευδοπροφήτῃ, ὅτι εἰρήνη ἔσται μόνῳ τῷ ἀκολουθοῦντι τὴν ὀρθὴν πίστιν, ὅτι ἡ γῆ ἐστὶ τοῦ θεοῦ καὶ δώσει αὐτὴν εἰς κληρονομίαν ἐκείνῳ τῶν δούλων αὐτοῦ ᾧ κυδόκησεν, ὅτι ἐπὶ τέλους καταστροφὴ ἀναγγέλλεται τῷ Μωσεΐλαμα καὶ τοῖς ὁπαδοῖς αὐτοῦ. » Αὕτη ἦτο ἡ τελευταία ἐπιστολὴ τοῦ Μωάμεθ, συμπίπτουσα μὲ τὴν προτελευταίαν ἐβδομάδα τῆς ζωῆς του, ἥτοι τέλη Μαΐου 632 μ. Χρ. Συγχρόνως ἐδόθη διαταγὴ εἰς τὸν Ἀλὴν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἰεμέν καὶ εἰπεῖτα νὰ στραφῇ κατὰ τῆς χώρας Νεγίδ πρὸς ἐνεργὸν καὶ δραστήριον καταπίεσιν τοῦ σχίσματος διὰ τῶν ὅπλων. Ὁ προφήτης ἀπέθανεν, ὡς προεῖπομεν, ἐν τῷ μεταξῷ, καὶ ὁ Μωσεΐλαμα εἰς φανεράν τότε ἀνταρσίαν ἀνύψωσεν ἰδίαν ἐκυτοῦ σημαίαν καὶ συνήθροισεν περὶ αὐτὴν τὰς νομαδικὰς τοῦ Νεγίδ φυλάς.

Άβν - Βέκερ ὁ πρῶτος Χαλίφης (1) ἦτοι διάδοχος· ἐνόμισε πρῶτιστον χρέος του, μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ προφήτου, νὰ κηρύξῃ τὸν ἱερὸν πόλεμον καὶ νὰ δώσῃ πέρας εἰς τοῦ Μωσεΐλαμα τὴν ἀποστασίαν, ἐμπιστευθεὶς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκ 40,000 ἀνδρῶν συγκαταμένου μωαμεθανικοῦ στρατοῦ εἰς τὸν ἐμίρην Χάλεδ (2) τὸν ἐπικαλούμενον *Σείκος θεοῦ* (Seif Allah ἀραβιστί), τὸν ἀνδρειότερον ἐκ τῶν μουσουλμάνων στρατηγῶν τοῦ καιροῦ του, καὶ προπύργιον τοῦ ἰσλαμισμοῦ.

Ὁ στρατὸς τῶν πιστῶν ὑπὸ τὸν Χάλεδ καὶ οἱ ἀποστάται ὑπὸ τὸν Μωσεΐλαμα ἀπηντήθησαν καὶ συνήλθον εἰς μάχην αἱματηράν πλησίον τῆς Ἀκράδας, ὅπου κατὰ πρῶτον οἱ Μωαμεθανοὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν· ἀλλ' ἡ προσωπικὴ τοῦ Χάλεδ ἀνδρεία, ὁρμήσαντος μόνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἵνα σταματήσῃ τὸν χειμαρρὸν τῶν αἱρετικῶν, ἀνεζωπύρησε καὶ πάλιν τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Ἰσλάμ, οἵτινες ἐπιστρέψαντες ἐκ νέου καὶ συναθροισθέντες περὶ τοῦ ἀκττήτου αὐτῶν στρατηγοῦ, ἔλλαξαν τῆς μάχης τὴν μορφήν. Οἱ Μωσεΐλαμίται ἤρχισαν νὰ ὑποχωρῶσι καὶ νὰ φεύγωσιν ἀπὸ προσώπου τῶν ἀγρίως ἐπιτεθέντων αὐτοῖς Μωαμεθανῶν, ἀφήσαντες 10,000 πτωμάτων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον ψευδοπροφήτην, φανευθέντα ὑπὸ Ἀβυσσινίου τινος, ὀνόματι Οὐάχσα, ὅστις τὸν διεπέρασε διὰ τῆς λόγχης. Ὁ θάνατος τοῦ Μωσεΐλαμα ἔθεσε πέρας εἰς τὸ σχίσμα, ἀλλ' ἡ νίκη ἡγοράσθη ἀκριβῶς, διότι τὸ ἄνθος τῶν ἀνδρειοτέρων πολεμιστῶν τοῦ Ἰσλάμ ἔπεσε κατ' ἐκείνην τὴν θλιβεράν καὶ ἀποφράδα ἡμέραν, ὅτε ἐσφραγίσθη διὰ τοῦ αἵματος ἡ τοῦ Μωάμεθ πίστις.

Ἐνδεκα παρῆλθον ἔκτοτε ὁλόκληροι αἰῶνες· - - Κατὰ τὸ 4139 ἔτος τῆς Ἑγίρας (4746 μ. Χρ.) βασιλεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει Μαχμουτ Χάν τοῦ Α', σουλτάνου καὶ Χαλίφου, ἡ αἵρεσις ὕψωσεν ἐκ νέου τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἰδίας ὀρεινῆς χώρας Νεγιδ. Ἄλλος Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ Ἀβδ-ουλ-Οὐάχαβ ἀνεφάνη ἀναμορφωτῆς τῆς ἐκπεσούσης δῆθεν πίστεως τοῦ Ἰσλάμ, ἄλλος Λούθρος μωαμεθανός, ἀρχηγὸς γενόμενος τῶν ἐξ αὐτοῦ κληθέντων Οὐαχαβιτῶν ἦτοι διαμαρτυρομένων τοῦ μωαμεθισμοῦ. Κατὰ τὸ κήρυγμα τοῦ νέου αἰρεσιάρχου τὸ κείμενον τοῦ Κορανίου καὶ τοῦ Ἰσλάμ ἡ πίστις ἐνοθεύθησαν καὶ παρεποιήθησαν περὰ τε τῶν δυτικῶν Μωαμεθανῶν (Σουνιτῶν) καὶ περὰ τῶν ἀνατολικῶν σχισματικῶν (Σχιτῶν ἦτοι Περτῶν) διὰ καινοτομιῶν καὶ περαδῶσεων ὑποβολιμαίων· ὅθεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβδ-ουλ-Οὐάχαβ καὶ οἱ ὁπαδοὶ του, ἐν οἷς καὶ ὁ προστάτης τοῦ νέου δόγματος Ἀβου Σκούδ, ὁ ἡγεμὼν τῆς χώρας Νεγιδ, διεμαρτυρήθησαν καὶ συνέταξαν νέαν τῆς πίστεως ὁμολογίαν εἰς Δερρῆϊκὴν τὴν πρωτεύουσάν τῆς ἡγεμο-

νίας, καὶ ἐρκρίθησαν τὴν ἐξόντων τῆς ἐπὶ τῶν ἱερῶν τόπων ἐξουσίας τῶν τελευταίων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδρευόντων σουλτάνων Χαλιφῶν, καὶ τὴν ὁλοτελῆ τῆς μωαμεθικῆς ὀρθοδόξου καταστροφῆς· Μετὰ τριῶν ἐτῶν ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς Συρίας καὶ τῶν χωρῶν τοῦ Εὐφράτου, διωκόμενοι ἐπὶ τινὰ καιρὸν ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων τῆς Μέκκας, Δαμασκού, Βαγδάτ καὶ Βασσόρας καὶ περικυκλούμενοι πανταχόθεν περιορίσθησαν οἱ Οὐαχαβίται εἰς τὴν χώραν τῶν Νεγιδ, ἐκεῖθεν ὁμῶς ἐξαπλωθέντες καὶ πάλιν ὑπέταξαν κατὰ μικρὸν πᾶσαν τὴν Ἀραβίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν των καὶ εἰς τὴν νέαν αὐτῶν διδακτικαίαν.

Περὶ τὸ ἔτος 1217 τῆς Ἑγίρας (1802 μ. Χρ.) βασιλεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ σουλτάνου Σελίμ Χάν τοῦ Γ', συναθροισθέντες καὶ πάλιν οἱ Οὐαχαβίται ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν των περὶ τῆς πρωτεύουσας τῶν Δερρῆϊκῶν ἡττημάθησαν ἐκ νέου εἰς ἱερὸν πόλεμον· πᾶσα ἡ Ἀραβία ἔτρεμεν ἀκούουσα τὸ ὄνομα τοῦ Ἀβδ-ουλ-Ἀζίζ, διαδόχου τοῦ Ἀβου-Σκούδ, ἐν ᾧ ὁ σατράπης τῆς Βαγδάτ καὶ ὁ σερίφης τῆς Μέκκας εἰς μάτην προσεπάθουν νὰ ἀναγκασθῶσι τὴν ὁρμήν των κατακτητῶν. Ὁ Ἀβδ-ουλ-Ἀζίζ ἐξεπόρθησε τὰς ἱερὰς πόλεις Μέκκαν καὶ Μεδίναν κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος 1217 τῆς Ἑγίρας (1802 μ. Χρ.), κατέσφαξε τοὺς κατοίκους, διεσκόρπισε τὰς πολυπληθεῖς τῶν πρὸς τὰ ἐκεῖ ἱερὰ ἱποδημούντων προσκυνητῶν συνόδους, ἐσύλησε τοὺς ναοὺς καὶ διήλθε τὴν χώραν ἐν πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ· μετὰ ὀρίκης ἤκουσαν οἱ εὐσεβεῖς Μουσουλμάνοι ἀπὸ τοῦ ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ μέχρι τῶν ἰνδικῶν θαλασσῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου μέχρι αὐτῶν τοῦ Νείλου τῶν πηγῶν, ὅτι διηρπάγησαν οἱ ναοὶ τῶν ἱερῶν πόλεων καὶ ἐβδολήθησαν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ὅτι κατεσφάγησαν αἱ διάφοροι πρὸς τὰ ἐκεῖ τῶν εὐαγῶν προσκυνητῶν συνοδαί· ἔτη ὁλόκληρα παρῆλθον καὶ οὐδεὶς Μωαμεθανὸς ἐτόλμα νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἱερώτατον πρὸς πάντα Μουσουλμάνον χρέος, τὴν εἰς τὰς ἱερὰς πόλεις ἀποδημεῖν, ἂν καὶ τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα ἀνέστησαν τὴν Μέκκαν καὶ Μεδίναν κατὰ τὸ 1218 τῆς Ἑγίρας ἔτος (1803 μ. Χρ.). Ἡ πανικὴ καὶ εὐφλογία ἀποδεκατίζουσαι τὸν στρατὸν τῶν Οὐαχαβιτῶν ἐπὶ λθον ὡς πληγὴ κατὰ τῶν αἱρετικῶν εἰς βοήθειαν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος τῶν πιστῶν Μωαμεθανῶν, καὶ ἔσωσαν τὸ ἀπειλούμενον οἰκοδόμημα τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Τὸν Ἀβδ-ουλ-Ἀζίζ δολοφονηθέντα διεδέχθη ὁ υἱὸς του Σκούδ, πολεμιστὴς διακεκριμένος εἰς τὸν στρατὸν τῶν διαμαρτυρομένων αἱρετικῶν· οὗτος ἐπὶ πόρθησεν ἐκ νέου τὴν Μεδίναν καὶ ἐξηπλώσε τὴν κυριαρχίαν του μέχρι τοῦ περσικοῦ κόλπου· κατὰ τὸ 1220 ἔτος τῆς Ἑγίρας (1805) ἡ ἐκ Δαμασκού προερχομένη μεγάλη προσκυνητῶν συνοδία δὲν ἠδυνήθη ἄλλως νὰ λάβῃ ἄδειαν ἐλευθέρας διαβάσεως εἰ μὴ διὰ σημαντικῆς χρηματικῆς θυσίας καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ ἐπιστροφῆς τῆς παρακολουθείσης στρατιωτικῆς φυλακῆς. Δύο ἔτη μετέπειτα, τὸ 1222 τῆς Ἑγίρας (1807 μ. Χ.) εἰπῆλθον οἱ Οὐαχαβίται εἰς τὴν Μέκκαν, καὶ ἡ ἀρπαγὴ, λεηλασία καὶ σφαγὴ ἐ-

(1) Χαλίφης καὶ οὐχὶ Χαλίφης, ἔρ-εστὶ Χαλίφης = τοποτηρητὴς καὶ διάδοχος, ἐκ τοῦ ῥήματος χ ἄ λ α φ = τόπον ἐπύχειν, ἐπέρχεσθαι, ἀκολουθεῖν, διαδέχεσθαι.

(2) « Ἀμχαῖς ὁ Χάλεδος, ὃν λήγουσι μάχαϊραν τοῦ θεοῦ, » κατὰ τὸν Θεοφάνη ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ αὐτοῦ.

γείναν τρομερώτεροι καὶ αἰματωδέστεροι παρ' ἄλλοτε· κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς προσκυνήσεως ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ὄρους Ἀραράτ, οἱ Οὐαχαβίται ἐφάνησαν εἰς τὴν κοιλάδα ἑνοπλοὶ περὶ τὰς 45.000 ἐπὶ καμήλων ὁρμάδων, μετ' ἄλλων 1.000 καμήλων φορηγῶν κύριοι τῶν ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὀχυρῶν πόλεων, ἐξαιρουμένης τῆς περιωνόμου διὰ τὸν καφέν της Μόχας, καὶ τινῶν ἄλλων μικροτέρων τῆς Ἰερμὲν, οἱ Οὐαχαβίται κατέστησαν κραταῖοι καὶ τρομεροὶ γείτονες καὶ πρὸς αὐτὸ ἔτι τὸ βασιλεῖον τῆς Αἰγύπτου.

Τέλος ὁ σουλτάν Μαχμούτ ὁ Γ', κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1226 τῆς Ἑγίρας ἔτους (1811), προσέταξε τὸν ἀντιβασίλεα τῆς Αἰγύπτου Μεχμετ-Ἀλῆν νὰ κινήσῃ κατὰ τῶν Οὐαχαβιτῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀγίων τόπων, τοὺς ὁποίους κατεῖχον ἔτι οἱ διαμαρτυρόμενοι οὗτοι· ὁ Μεχμετ-Ἀλῆς ἀπέστειλε κατὰ τὸ 1237 τῆς Ἑγίρας (1812 μ. Χ.) τὸν υἱὸν του Τωισσοῦν μετὰ δυνάμεως πολλῆς Αἰγυπτίων καὶ Ἀλβανῶν, ἐν ᾧ ὁ ἡγεμὼν τῶν Οὐαχαβιτῶν ἐμίρης Σαοῦδ ἐτρεξεν ἐναντίον αὐτῶν πρὸς βοήθειαν καὶ ἐπικουρίαν τῶν εἰς Μέκκαν καὶ Μεδίναν φρουρῶν, μετὰ στρατοῦ ἀριθμοῦντος περὶ τὰς 40.000 πολεμιστῶν. Ὁ πόλεμος ἤρχισε καὶ ἐτελείωσε κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὑπὲρ τῶν Οὐαχαβιτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἀκολουθοῦ 1228 τῆς Ἑγίρας ἔτους (1813 μ. Χ.) οἱ Αἰγύπτιοι κατατρόπωσαν τοὺς αἰρετικούς, καὶ ἐπανόρθωσαν τὸ κράτος τοῦ Σουλτάνου καὶ Χαλίφης Μαχμούτ τοῦ Γ', ἐπὶ τῶν πόλεων Μεδίνας, Γέδδας καὶ Μέκκας· εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν εἰσῆλθον οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Μάρτιον τοῦ 1813 μ. Χ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου ἔτους ἐφθασεν εἰς Γέδδαν καὶ αὐτὸς τῆς Αἰγύπτου ὁ ἀντιβασιλεὺς μετὰ τῆς ἀλβανικῆς φρουρᾶς του, ὅπου τὸν ὑπεδέχθησαν ὁ υἱὸς του Τωισσοῦν καὶ ὁ σερίφης τῆς Μέκκας Γαλίπ (1). Οὗτος κατηγορηθεὶς ὡς τὰ τῶν Οὐαχαβιτῶν φρονῶν ἐν τῷ κρυπτῷ, ἐρόφηθη κατὰ προσταγὴν τοῦ ἀντιβασιλέως εἰς τὰς φυλακάς, καὶ μετέπειτα ἐξωρίσθη εἰς Θεσσαλονίκην μετὰ τῶν τεσσάρων υἱῶν του, ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του κατὰ τὸ ἔτος τῆς Ἑγίρας 1232 (1817), ἐν ᾧ ὁ οὐαχαβίτης στρατηγὸς ἔβη Χάσσαν ἐλ-Κάλαῦ, σταλεὶς ἀγχιμάλωτος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεκεφαλίσθη ὡς αἰρετικός.

Τὰ κατορθώματα τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ κατεσίγασαν τὸ ἀρειμάνιον πνεῦμα τῶν φανατικῶν Οὐαχαβιτῶν μέχρις ὅτου μετὰ τέσσαρα μάλιστα ἔτη ἢ πάντοτε ὑπ' αἰόνου θρησκευτικῆς φλῆξ ἀνέλαμψε καὶ ὑψώθη ἐκ νέου τρομερώτερα παρ' ἄλλοτε. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1230 τῆς Ἑγίρας ἔτους (1815) συνήλθεν ὁ αἰγυπτιακὸς στρατὸς κατὰ τὴν ἐκ Μέκκας πρὸς τὰ ὄρη τῶν Οὐαχαβιτῶν ἀγούσαν ὁδὸν περὶ τὴν πέραν τῆς Ταίφας πελίκην Κουλάκ, ὅπου μετέβη καὶ ὁ ἴδιος Μεχμετ-Ἀλῆς μετὰ πολλοῦ ἱππικοῦ. Οἱ

Οὐαχαβίται 23.000 πεζοὶ, καὶ 5.000 ἀναβάται καμήλων ὁρμάδων, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Φαϊσάλ δευτεροτάκου υἱοῦ τοῦ Σαοῦδ ἐπετέθησαν πρῶτοι κατὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, ὅστις ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ δώδεκα τηλεβόλα· ἀλλὰ παραβάντες τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀποθανόντος Σαοῦδ, ὅστις πάντοτε τοὺς ἀπέτρεπε τοῦ νὰ ἀρνήωσι τὰς ὀχυρὰς θέσεις των, καὶ τοῖς συνεβούλευε νὰ μὴ πολεμῶσιν εἰς ὁμαλὰ χωρία, ὥρμησαν εἰς καταδίωξιν τῶν ἐπικούρων τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ Ἀλβανῶν, καὶ ἠκολούθησαν τοὺς δολίως φεύγοντας μέχρις ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀσκαποῦς πεδιάδος. Τοῦτο περ ἔμενε καὶ ὁ Μεχμετ-Ἀλῆς, ὅστις εἰρῶν τὴν ἀρμολίαν ὤραν, περιεκυκλωσε τότε τοὺς αἰρετικούς διὰ τοῦ εἰς ἐφεδρείαν παραμένοντος ἱππικοῦ του, καὶ τοὺς ἀπέκοψεν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ὄρη ἀγούσης ὁδοῦ. Οἱ φεύγοντες Ἀλβανοὶ ἐστράφησαν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀπροσδοκῆτως καὶ ἤνοιξαν τὸ πῦρ κατὰ τῶν διωκόντων αἰρετικῶν. Οἱ Οὐαχαβίται εὐρεθέντες μεταξὺ δύο πυρῶν ἐκάλυψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης μετὰ τὰ πτώματά των· 15.000 διαμαρτυρούμενοι ἔπεσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἀγρίαν καὶ φρικώδη ἡμέραν.

Ὁ υἱὸς τοῦ Σαοῦδ, ἐμίρης Ἀβδ-Ἀλλάχ, ἠναγκάσθη νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μεχμετ-Ἀλῆ, τοῦ στρατηγοῦντος Τωισσοῦν πασά, ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς ἡγεμονίας του Δερβέια ἐπ' οὐνείδιστον διὰ τοὺς Οὐαχαβίτας εἰρήνην· ἀλλὰ θέλοντος τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου νὰ ὑποχρεώτῃ τὸν Ἀβδ-Ἀλλάχ ἵνα πορευθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου νὰ ἀποκηρύξῃ δημοσίᾳ τὴν αἵρεσιν, καὶ νὰ τύχῃ συγχωρήσεως καὶ ἀρέσεως παρὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ Χαλίφου Μαχμούτ τοῦ Γ', ὁ ἡγεμὼν τῶν Οὐαχαβιτῶν ἐκήρυξεν ἐκ νέου τὸν πόλεμον, ὅστις διήρκεσε περὶ τὰ δύο ἔτη, μέχρις οὗ πολιορκηθεὶς ὁ Ἀβδ-Ἀλλάχ ἐπτά ὀλικλήρους μῆνας ἐντὸς τῆς ὀχυρᾶς καθέδρας του Δερβέιας ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μεχμετ-Ἀλῆ, τοῦ στρατηγοῦ Ἰβραὴμ πασά, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς ταῦτον, ὅστις τὸν καθήρασε καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν πατέρα του, τὸν ἀντιβασίλεα. Ὁ δὲ Μεχμετ-Ἀλῆς τὸν ἐπαμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τὸν ἀπεκεφαλίσαν ἐμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Σορίας τὸ 1233 ἔτος τῆς Ἑγίρας (1818). Μετὰ τὴν ἐκπολιόρκησιν καὶ καταστροφὴν τῆς Δερβέιας κατεβλήθη ἡ αἵρεσις καὶ διασκορπίσθησαν οἱ αἰρετικοὶ, ἀλλὰ τὸ δόγμα των ἐξακολουθεῖ ἔτι μεταξὺ τῶν Ἀράβων τῆς ὀρεινῆς χώρας Νεγιδ καὶ διατηρεῖται εἰς μοναδικὰς τινὰς φυλάς τῆς Ἰερμὲν.

Παρὰ τῷ σερίφῃ τῆς Μέκκας Γαλίπ, ὅστις ἐπὶ ὑπονοίᾳ ὅτι ἐφρόνει τὰ τῶν Οὐαχαβιτῶν καθήρεθαι καὶ ἐξωρίσθη, διετέλει ἀνθρωπὸς τις ἀναμαζόμενος Ἀβδ-ἐλ-Γα'ιζ· παρὰ τούτου ἠγόρασεν εἰς τῶν ἀκολούθων τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου, καλούμενος Ἀβδ-Ἀλλάχ Βέδρ ἐλ Μω'γραπυ, χειρῶν γράφον τι ἐπὶ διγθέρας, ἐν εἴδει φυλακτηρίου δεδιπλωμένον, φέρον αὐτὴν τοῦ προφήτου Μωάμεθ τὴν σφραγίδα· πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς νομιμότητος τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς γνησιότητος τοῦ χειρογράφου συνετάχθη πρωτόκολλον ἐν τῇ πόλει Ταίφα, ὅπου καὶ ἐγένετο ἡ πράξις

(1) Σερίφαι ἦτοι ἡγεμεῖς καλοῦνται· ἡ πολυἀριθμοὶ ἀπόγονοι τοῦ Μωάμεθ Σερίφης τῆς Μέκκας, ὁ κατὰ καιροὺς θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἱερατείου τῶν ἀγίων πόλεων, ἐκλεγόμενος πάντοτε ἐκ τῶν ἐπιφανέστερων τοῦ γένους τοῦ προφήτου.

φέρουσα ἡμερομηνίαν 23 τοῦ μηνὸς Ῥαχίπ 1229 τῆς Εἰρήας (10 ἰουλίου 1814). Τὸ χειρόγραφον διασώζετο μεταξὺ τῶν Οὐαχαβιτῶν τοῦ Νεγιδ, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ταρχῶν καὶ ἀκχταστασιῶν τοῦ ἱερῶ πολέμου, περιέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀβδ-έλ Γαυέζ, ὁπαδοῦ τοῦ Σερίφου τῆς Μέκκας Γαλίπ, ὅστις τὸ ἐπώλησεν εἰς τὸν Ἀβδ-Ἄλλαχ-Βεδρ· οἱ κληρονόμοι τοῦτου περιελθόντες ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν εἰς παντελῆ πανίαν, παρίδωκαν ἐκυτοὺς καὶ τὸ ἱερὸν κειμήλιον μετ' ἀδημονίας καὶ ἐξ ἀνάγκης εἰς τῶν ἀπίστων Φράγκων τὴν κερδοσκοπίαν...

Τὸ χειρόγραφον ἐπὶ δέρματος γαζέλλης, κάλλιστα διατετηρημένον καὶ μόνον ἐν μέρει σαωληκόβρωτον φέρει κουφικοὺς χαρακτῆρας, ὁμοίους τῆς προεκδοθείσης παρ' ἐμοῦ ἐπιστολῆς τοῦ Μωάμεθ πρὸς Αἰγυπτίους (ιδεὶ *Πανδῶρ.* φυλλ. 237. σελ. 487, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ἐκείνης κεκαλλιγραφημένον καὶ ἐπιμελεστέρας ὡς πρὸς τὴν τομὴν τῶν ἐν τέλει ἐκάστου στίχου λέξεων ὀρθογραφίας· κατὰ τὰ ἄλλα φέρει τὸν ἴδιον τῆς προειρημένης ἐπιστολῆς τύπον, καὶ τὴν ἰδίαν τοῦ Μωάμεθ σφραγίδα. Ἡ παλαιότης τῆς γραφικῆς τοῦ ἐγγράφου τοῦτου ὕλης καὶ τῶν χαρακτῆρων ἡ ἀρχαιότης εἶναι πασιφανῆ καὶ ἀναμφισβήτητα· τὸ ἱστορικὸν τῆς διασώσεως τοῦ χειρογράφου, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ μωαμεθανικοῦ κόσμου ἀναγνωριζομένη τοῦ προφήτου σφραγίς, ἐγγυῶνται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ παραποιήσεως, ἢ ἀπλοῦ τινος ἀντιγράφου, ἀλλ' ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρόγραφον εἶναι αὐτὸ τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μωάμεθ πρὸς Μωσεϊλάμχ τὸν ψευδοπροφήτην, καὶ περιέχει τὰ ἐξῆς κατὰ λέξιν καὶ κατὰ στίχον, ὡς δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ ἐπισυναπτομένου ἐν τῇ σελ. 303 ὁμοιοτύπου.

- α Ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ τοῦ οἰκτιρμανοῦ καὶ ἐλευόντος, παρὰ Μωάμεθ ἀποστόλου
 β τοῦ θεοῦ Μωσεϊλάμχ τῷ ψευδοπροφήτῃ. Εἰρήνη τῷ
 γ ἀκολουθοῦντι τὴν ὀρθοδοξίαν. Ἀλλ' ἐπὶ τούτοις ἡ
 δ γῆ ἐστὶ τοῦ θεοῦ,
 ε καὶ δώσει αὐτὴν εἰς κληρονομίαν ἐκείνῳ ᾧ ἠδούκησεν ἐκ τῶν δούλων αὐτοῦ, τὸ γὰρ τέλος ἀγαθὸν (τοῖς φοβουμένοις αὐτόν).
 ς Ἰδὼν κατέστρεψας τὸν λαὸν τὸν ζῶντα· καταλύσει σε ὁ θεός.
 ζ καὶ τοὺς τυγχάνοντας μετὰ σοῦ.

Θεοῦ
 ἀπόστολος
 Μωάμεθ. »

Οἱ κουφικοὶ λεγόμενοι χαρακτῆρες τῆς ἀρχαίας ἀραβικῆς ἤρχισαν νὰ γαίνωνται γνωστοὶ μεταξὺ τῶν Ἀράβων ὀλίγον πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μωάμεθ. Μωρράμερ ἔξεν Μωρρά λέγεται ὁ ἐφευρετὴς αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀραβοπερσικῶν μεθορίων, ὅθεν εἰσῆχθησαν καὶ εἰς τὴν Μέκκαν· δι' αὐτῶν τῶν χαρακτῆρων ἐγγράφησαν αἱ πρῶται ἐκδόσεις τοῦ Κορανίου, καὶ ἡ αὐτὴ γραφὴ ἐξηκολούθει τοὺς τρεῖς πρώτους τῆς Εἰρήας αἰῶνας· ἐκτοτε ἔμεινεν ἐν χρήσει μόνον εἰς τὰς

ἐπὶ διαφόρων μνημείων καὶ νομισμάτων ἐπιγραφάς μέχρι τοῦ ὀγδόου τῆς Εἰρήας αἰῶνος, ἐν ᾧ εἰς κοινὴν γραφὴν εἰσῆχθησαν οἱ νεοαραβικαὶ καὶ περσικοὶ χαρακτῆρες.

Νῦν ἀναφέρεται τὸ ζήτημα ἂν αἱ μέχρι τοῦδε σωζόμεναι τοῦ Μωάμεθ ἐπιστολαὶ, ἐγγράφησαν τῇ ἰδίᾳ τοῦ προφήτου χεὶρ, ἢ καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ διὰ χεὶρὸς ἄλλου. Οἱ Μωαμεθανοὶ γενικῶς, ἵνα ὑπερυψώσωσι τὴν θεῖαν τοῦ Μωάμεθ ἀποστολὴν καὶ τὴν οὐρανόθεν τοῦ Κορανίου ἀποκάλυψιν, δογματίζουσιν ὅτι ὁ προφήτης ἦτο ὅλως ἀγράμματος, ὅτι διὰ θείας ἐμπνεύσεως ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολὴν του, καὶ ὅτι τὸ Κοράνιον ἐπέμψθη αὐτῷ διὰ τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ οὐρανόθεν κατὰ καιροῦς εἰς περικοπὰς γεγραμμέναις ἰδίᾳ θεοῦ χεὶρ. Οὐχὶ μόνον αἱ παραδόσεις ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ Κορανίου ἀντίκειται τῇ ὑποθέσει, ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐγίνωσκε νὰ γράφῃ· τὸ ΚΘ' κεφάλαιον, τὸ περιέχον τὴν παραβολὴν τῆς Ἀράχνης, δι' ἧς καὶ Ἀράχνη ἐπιγραφόμενον, ἀναφέρει τὰ ἐξῆς ὡς λεγόμενα παρὰ θεοῦ τῷ Μωάμεθ· α Καὶ οὐκ ἠδύνατο πρὶν ἀναγινώσκειν βιβλούς, οὐδὲ ἐγίνωσκε γράφειν αὐτάς ἡ δεξιὰ σου, ἵνα μὴ δικαιωθῶσιν οἱ ἐναντίοι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ αὐτῶν· οὕτως ἡ ἀμάθεια τοῦ Μωάμεθ ἐπρεπε νὰ τεθῇ ὡς δόγμα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θείας τοῦ Κορανίου συγγραφῆς.

Ἐν τούτοις πολλὰ διδόμενα διαψεύδουσι τὴν λεγομένην ταύτην τοῦ Μωάμεθ ἀμάθειαν· διότι κατήγετο ἐξ εὐγενῶν, ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Κορεϊσσίων καὶ ἐκ τῆς πατρίδος τῶν Χασείμ, τῶν ἡγεμόνων τῆς Μέκκας καὶ κληρονομικῶν τῆς Καάδας ἀρχιερέων, οἵτινες βέβαια ὡς ἐκ τῆς τάξεως ἐν ᾗ ἀνήκον δὲν ἦσαν οἱ ἀμαθέστεροι τοῦ λαοῦ τῶν· ἔπειτα μένων ὁ Μωάμεθ ὁρφανὸς ἐτέθη ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἐπιφανεστέρου ἐκ τῶν θεῶν του, τοῦ Ἀβού-Τάλιβ, ὅστις δὲν ἠμέλησεν ἵσως νὰ δώσῃ αὐτῷ ἐλευθέραν ὅσον ἠδύνατο ἀνατροφὴν· ἀλλὰ καὶ αἱ ἐμπορικαὶ τοῦ Μωάμεθ περιοδία εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Δαμασκού καὶ Βάστρας, κατ' ἐπιταγὴν τῆς πλουτίας καὶ εὐγενοῦς χήρας Χαδυγίας, ἥτις πρῶτον μὲν ἀνέθεσεν αὐτῷ τὰς ὑποθέσεις τῆς εἰτα δὲ ἔδωκε τὴν χεῖρα καὶ τὴν καρδίαν, προϋποθέτουσί τινα παιδείαν καὶ λογιστικὴν ἱκανότητα. Ἦτο μόλις δεκατεσσάρων ἐτῶν, ὅτε συνοδεύων τὸν θεῖόν του εἰς Συρίαν ἔτυχε φιλοξένου ὑποδοχῆς εἰς τὴν πόλιν Βάστραν παρὰ τῇ μονῇ τοῦ Ἀβδ-έλ-Καῖς ὑπὸ τοῦ χριστιανοῦ μοναχοῦ Βοχάιρα, τοῦ παρ' Ἑλλήσι καλουμένου Σεργίου· ὁὗτος κατηγὼν τὸν νέον Μωάμεθ εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἐδίδαξεν αὐτῷ τὴν παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην, ἐλπίζων καρποὺς ἀγαθοῦς· ὁ νέος Μωάμεθ, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τῶν διδασκῶν τοῦ χριστιανοῦ μοναχοῦ μετεμόρφωσεν αὐτὰς κατὰ τὸ ἴδιον πνεῦμα καὶ μετέπλασεν εἰς νέαν ἰδιαιτέραν πίστει βίβλον· τὸ Κοράνιον γέμει ἐβραϊκῶν καὶ χριστιανικῶν παραδόσεων καὶ ἀποφθεγμάτων· ἡ γνώσις αὐτῶν προϋποθέτει τὴν ἀνάγνωσιν τῶν συριακῶν γραμμάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἐγένοντο αἱ διδασκαλῖαι Σεργίου τοῦ μοναχοῦ, ἐν ᾧ τὰ πρῶτινος καιροῦ εἰς Ἀραβίαν εἰσαχθέντα κουφικὰ γράμματα ἦσαν ἀπλῶς μεταπεποιημένα συριακά. Ἐξ

ἄλλου μέρους αἱ φιλικαὶ καὶ συγγενικαὶ σχέσεις τοῦ ἐξαδέλφου τῆς συζύγου τοῦ Χαδινγίας, ὀνομαζομένου Οὐάρακα ἔβν Νώφαλ, Ἀραβὸς πεπαιδευμένου, καὶ τὴν θρησκείαν τὸ μὲν πρῶτον Ἰουδαίου προσηλύτου, ἔπειτα δὲ βαπτισθέντος Χριστιανοῦ καὶ μεταφραστοῦ τῶν εὐαγγελίων, δὲν θὰ ἔλειψαν βέβαια νὰ διαγείρωσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μωάμεθ ὀργανιὸν τινα πρὸς ἐκμάθησιν τῶν γραμμάτων ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἕως τότε δὲν τὰ ἐγνώριζε.

Πρὸ παντὸς ὁμῶς ἄλλου τὸ ἐξῆς ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν γενικῶς ὁμολογούμενον συμβὰν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐγίνωσκε νὰ γράφῃ. Ἀδ' - οὐλ - Φέδας ὁ ἀραψ συγγραφεὺς ἐξιστορῶν τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς τοῦ Μωάμεθ ἀναφέρει, ὅτι κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἀσθενείας του ὁ προφήτης ἀνέκραξε· « Δότε μοι μελάνην καὶ βιβλίον καὶ γράψω ὑμῖν, ἵνα ἀπέχητε τῆς πλάνης μετὰ τὸν θάνατόν μου. » Οἱ περιεστῶτες δὲν ὑπήκουσαν, οἱ μὲν θεωροῦντες τὰ λεχθέντα ὡς πυρετοῦ παραλήρημα, οἱ δὲ φοβούμενοι μὴ ὁ προφήτης ἐπὶ τοῦ τέρατος τῆς ζωῆς του ἀνατρέψῃ διὰ νέας γραφῆς, τὰ ἤδη παραδεδεγμένα. Ζητήσας βιβλίον ἵνα γράψῃ ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου του στιγμὰς, ἐπροδύθη ὁ Μωάμεθ ὅτι εἰάν ἤθελεν, ἠδύνατο νὰ γράψῃ, ἀδιάφορον ἂν ἔρριψε τὸ προσωπεῖον σώας ἔχων τὰς φρένας ἢ πυρέσσων.

Ἐν τῇ Ις' κεφαλαίῳ τοῦ Κορανίου τὸ ἐπιγραφόμενον αἱ Μέλισσαι, ὁ θεὸς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Μωάμεθ λέγει· « Καὶ ὅταν ἀναγνώσῃς τὸ Κοράνιον κατάφρυγε εἰς τὸν θεὸν ἵνα σὲ φυλάττῃ ἀπὸ τοῦ καταβεβλημένου Σατάν. » — Τὸ 96 τοῦ Κορανίου κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον Αἷμα πεπηγός, καὶ κατ' ἄλλους, ὡς ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ λέξεως Ἀνάγνωθι, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς μωαμεθανοὺς ἐξηγητὰς ἂν καὶ συγκαταριθμούμενον μετὰ τῶν τελευταίων τοῦ Κορανίου κεφαλαίων, εἶναι ὁμῶς τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν, παριστᾷ τὸν ἄγγελον Γαβριὴλ καταβαίνοντα οὐρανόθεν, φέροντα εἰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦτο τὸ πρῶτον τοῦ Κορανίου τεμάχιον καὶ προσκαλοῦντα τὸν Μωάμεθ εἰς ἀνάγνωσιν. « Ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεοῦντος· ἀνάγνωθι ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου σου τοῦ ποιήσαντος τὰ σύμπαντα, καὶ τὸν ἄνθρωπον πλάσαντος ἐξ αἵματος πεπηγός. Ἀνάγνωθι ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου σου τοῦ δεδοξασμένου, τοῦ διδάξαντος τὴν χρῆσιν τῆς γραφίδος, τοῦ διδάξαντος τὸν ἄνθρωπον τὰ μὴ πρότερον ἐγνωσμένα. » Ὅθεν κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐξηγητὰς τῆς ἀνω περικοπῆς ὁ Μωάμεθ ἀγνοῶν πρότερον τὸ ἀναγινώσκειν καὶ ἔτι ὀλιγώτερον τὸ γράφειν δι' αὐτοῦ τοῦ θαύματος τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Κορανίου ἠξιώθη τῆς χάριτος τοῦ δύνασθαι αὐτομάτως ἀναγινώσκειν. Αὐτὸ ἐπιβεβαίωσι καὶ τὸ 98 κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον τοῦ λόγου ἡ δῆλωσις. « Ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεοῦντος· οἱ ἀπίστοι τῶν Γραφῶν (ἦτοι Χριστιανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι) καὶ οἱ εἰδωλολάτραι τότε δὴ ἐκλονήθησαν ἐν τῇ πίστει αὐτῶν ὅτε ἐλήλυθε τοῦ λόγου ἡ δῆλωσις, ὁ ἀπίστολος τοῦ θεοῦ, ὁ ἀναγινώσκων αὐτοῖς τοῦ ἀγνισμοῦ τὰς καθηγιασμένας βίβλους,

τὰς περιχοῦσας τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐσεβείας τὰς ἐντολάς. »

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων κεφαλαίων τοῦ Κορανίου καὶ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης παραδόσεως τοῦ Ἀδ' - οὐλ - Φέδα, ἐξάγεται ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ Μωάμεθ ἦτο ἀγράμματος, τοῦλάχιστον αἷμα τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Κορανίου ἠξιώθη τῆς ἀνωθεν χάριτος τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν μέχρι τῆς τελευτῆς του. Ἀλλ' ἰδίᾳ χειρὶ κατὰ τὰ φαινόμενα οὐδὲν ἔγραψε· καὶ ὁμῶς τὰς διαφόρους κατὰ καιροὺς ἀποκαλυπτομένας, τουτέστι παρ' αὐτοῦ συντασσόμενας καὶ δημοσιευόμενας τοῦ Κορανίου περικοπὰς ἐφρόντιζεν ὁ Μωάμεθ νὰ ἀντιγράφωσιν ἐπιμελῶς διάφοροι ὑπὸ τὰς ὁδηγίας καὶ ὑπαγορεύσεις αὐτοῦ γραφεῖς ἐπὶ διφθερῶν, φοινικίου παπύρου, ὀστρίων πλாகῶν ἢ κεράμων· περὶ πολλοῦ ἐποεῖτο μάλιστα τὴν εὐκρινῆ καὶ εὐανάγνωστον γραφὴν· ὑπάρχουσι παραδόσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπέκρινε ποτὲ ὁ Μωάμεθ ἕνα τῶν ἀντιγραφέων, ὀνόματι Μωαῦιαν, τὸν μετέπειτα διατελέσαντα καὶ ἰδιαιτέρον αὐτοῦ γραμματέα, ὅτι δὲν ἔγραφεν ἀκριτὰ εὐθὺς τὸ βῆτα οὔτε κομψὸν τὸ σῆγμα. Αἱ παραδόσεις αὗται δεικνύουσιν, ὅτι ὁ Μωάμεθ, κατὰ τοὺς τελευταίους τοῦλάχιστον χρόνους τοῦ βίου του, οὐ μόνον καὶ γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως ἦτο ἐγκρατὴς, ἀλλὰ καὶ ὁπωσοῦν ἀκριβολόγος περὶ τὴν καλλιγραφίαν.

Ἐν τούτοις εἶνε ἀληθές, ὅτι τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ Κορανίου, καὶ αὐτοὶ αἱ ἰδιαιτέρας τοῦ Μωάμεθ ἐπιστολαὶ δὲ ἐγράφησαν ἰδίᾳ αὐτοῦ χειρὶ, ἀλλὰ καθ' ὑπαγόρευσιν ὑπὸ ἐπίτηδες γραμματέων· καὶ ὁμῶς αἱ σωζόμεναι μέχρι τοῦ νῦν ἐπιστολαὶ δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν αὐτόγραφοι, διότι εἶναι αὐταὶ ἐλεῖναι αἱ γραφεῖσαι καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ προφήτου, καὶ σφραγισθεῖσαι τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ σφραγίδι (1).

ΠΕΡΟΥΤΣΟΣ.

(1) Τὸ ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι πανομνύμενον εἶναι ἢ ἐν τῇ σελίδι 301 ἀναφερομένη ἐπιστολὴ τοῦ Μωάμεθ.